

87
SV

FACTS

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Mångfald på arbetsplatsen och riskbedömning: Hänsyn till alla Sammanfattning av en arbetsmiljöbyrårapport

Inledning

Alla arbetstagare är inte utsatta för lika stora risker. Vissa särskilda grupper av arbetstagare löper ökad risk (eller omfattas av särskilda krav). När vi talar om arbetstagare som löper "särskild" eller "ökad" risk syftar vi på arbetstagare som löper specifika risker på grund av ålder, ursprung, kön, fysisk kondition eller ställning på företaget. Dessa personer kan vara mer utsatta för vissa risker och ha särskilda behov i arbetet.

Enligt arbetsmiljölagstiftningen (1) ska arbetsgivarna göra riskvärderingar och "anpassa arbetet till den enskilde". Arbetsgivarna är även skyldiga att "se till att det finns en riskvärdering av miljöfaktorer på arbetsplatsen, inbegripet faktorer för sådana grupper som är utsatta för speciella risker".

Mångfalden och mångfaldsarbetet på arbetsplatsen är i dag viktiga arbetsmiljöfrågor. Mångfalden har dock sällan studerats ur ett riskbedömningsperspektiv. Det är fortfarande sällsynt med praktiska riskbedömningsverktyg som kan användas för att ta hänsyn till de särskilda risker som till exempel människor med funktionshinder, migrerande arbetstagare, äldre arbetstagare, kvinnor och arbetstagare med tillfälliga anställningar löper. Förhoppningsvis kommer fortsatt forskning och utveckling att leda till ytterligare vägledningsmaterial i framtiden.

Syftet med rapporten

I arbetsmiljöbyråns rapport framhävs behovet av att göra heltäckande riskbedömningar för att ta hänsyn till mångfalden på arbetsplatsen vid riskbedömning och riskhantering. Huvudsyftet med rapporten är att beskriva varför och hur riskbedömningen kan och bör omfatta hela arbetsstyrkan och att öka medvetenheten hos dem som ansvarar för och påverkas av arbetsmiljön – arbetsgivare, arbetstagare, skyddsombud och yrkesverksamma på arbetsmiljöområdet – om vikten av att bedöma riskerna för samtliga arbetstagare.

I rapportens första del presenteras de huvudsakliga arbetsmiljöproblemen för sex kategorier av arbetstagare som anses löpa ökad risk: migrerande arbetstagare, arbetstagare med funktionshinder, unga och äldre arbetstagare, kvinnor (jämställdhetsfrågor) och arbetstagare med tillfälliga anställningar. I slutet av varje avsnitt finns länkar till mer information och praktisk vägledning eller riskbedömningsverktyg.

I rapporten fokuserar man sedan på hur man kan förebygga de risker som de olika grupperna av arbetstagare löper. Man beskriver praktiska åtgärder på arbetsplatsen eller i sektorn och bakgrunden till dessa, bland annat vilka målgrupper det rör sig om, och metoder för att identifiera och bedöma resultat, biverkningar, framgångsfaktorer och problem.

Viktiga faktorer för en heltäckande riskbedömning

- Att ta mångfaldsfrågorna på allvar och ha ett positivt engagemang.
- Att inte ha några förutfattade meningar om vilka risker som finns och vem som löper dessa risker.
- Att se mångfalden på arbetsplatsen som en tillgång (och inte ett problem).
- Att ta hänsyn till hela arbetsstyrkan, inklusive städpersonal, receptionister, underhållspersonal, bemanningspersonal, deltidsanställda osv.
- Att anpassa arbetet och de förebyggande åtgärderna till arbetstagarna. Att anpassa arbetet till arbetstagarna är en viktig princip i EU:s lagstiftning.
- Att ta hänsyn till den blandade arbetsstyrkans behov redan på utformnings- och planeringsstadiet och inte vänta tills en funktionshindrad/äldre/migrerande arbetstagare anställs och sedan behöva göra förändringar.
- Att koppla arbetsmiljöarbetet till jämställdhetsarbetet på arbetsplatsen, inklusive jämställdhetsplaner och politik mot diskriminering.
- Att ge riskbedömare, chefer och arbetsledare, skyddsombud osv. lämplig utbildning och information i mångfaldsfrågor.
- Att låta alla arbetstagare genomgå lämplig arbetsmiljöutbildning och anpassa utbildningsmaterialet efter arbetstagarnas behov och särskilda egenskaper.

(1) Rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet.

- Heltäckande riskbedömningar bör göras utifrån ett deltagarperspektiv, där de berörda arbetstagarna deltar och där den faktiska arbetssituationen granskas.
- Exempel på bra heltäckande riskbedömningar är sådana som innehåller en blandning av förebyggande åtgärder (där man anpassar arbetet till den enskilda arbetstagaren, anpassar arbetet till den tekniska utvecklingen, ger arbetstagarna ordentliga instruktioner, tillhandahåller specifik utbildning osv.). Att vidta dessa sammanlänkade åtgärder är en viktig framgångsfaktor.
- En bedömning av särskilt riskutsatta kategorier av arbetstagare där man undanröjer risker och tar itu med faror vid källan gynnar alla arbetstagare (oavsett ålder, kön, nationalitet och kroppsbyggnad). Nedan följer exempel på åtgärder som kan gynna hela arbetsstyrkan:
 - Att anpassa arbetsplatsen eller arbetsstationen (för att underlätta för arbetstagare med funktionshinder, äldre arbetstagare osv.) och till exempel installera ramper och hissar, anpassa strömbrytare och måla ljus färg på trappstegskanter.
 - Att införa mer ergonomiska verktyg och instrument (som kan anpassas efter varje arbetstagares särskilda behov, oavsett kroppsbyggnad och egenskaper). Detta innebär att arbetet eller arbetsuppgiften kan utföras av fler kategorier arbetstagare (kvinnor, äldre arbetstagare, kortväxta osv.), till exempel för att det krävs mindre fysisk styrka.
 - Att göra all arbetsmiljöinformation lättillgänglig (i syfte att göra det lättare för migrerande arbetstagare att förstå informationen).
 - Att ta fram metoder och strategier för att framför allt behålla äldre skiftarbetare. Sådana strategier gynnar alla arbetstagare (oavsett ålder) och gör skiftarbete mer attraktivt för nya arbetstagare.
- När ett företag eller en organisation ändrar den fysiska miljön på arbetsplatsen eller köper ny utrustning är det viktigt att se till att dessa ändringar eller inköp också är lämpliga för mångfalden på arbetsplatsen.
- Om företaget eller organisationen inte har kompetens att hantera riskerna för en viss grupp arbetstagare är det viktigt att be om råd. Det finns arbetsmiljöinstitut och arbetsmiljömyndigheter, sjukvårdspersonal, säkerhetsexperter och ergonomer, organisationer för funktionshindrade eller migranter osv. som kan hjälpa till med detta.
- Det finns exempel på bra heltäckande riskbedömningar som visar att om förebyggande åtgärder ska ha effekt är det viktigt att ta hjälp av alla direkt berörda parter: arbetstagare och arbetstagarrepresentanter, företagsnämnder, chefer och arbetsledare, arbetsmiljöexperter, leverantörer eller underleverantörer osv.

Fallstudie – Produktivt åldrande – Skiftplaneringsreform vid Polyfelt (numera TenCate), Österrike

Ledningen och företagsnämnden vid en kemisk fabrik i Österrike hade problem med intensivt skiftarbete, åldrande personal och låg pensionsålder. Tillsammans arbetade man fram ett nytt skiftschema med hjälp av arbetsmiljöexperter. Resultatet blev positivt för alla inblandade. Färre arbetstimmar per vecka, färre nattskift och längre raster var de främsta fördelarna för arbetstagarna. Högre produktivitet, högre pensionsålder och ett bättre anseende som en god arbetsgivare var några av fördelarna för företaget.

Fallstudie – Ökad integration av arbetstagare med funktionshinder vid Ford, Tyskland

Syftet med projektet var att integrera arbetstagare med funktionshinder och att återintegrera arbetstagare i produktionen efter längre sjukskrivningar. Företaget inrättade en arbetsgrupp för frågor som rör funktionshinder med representanter för ledningen och de anställda. Man gjorde en riskbedömning med hjälp av ett särskilt verktyg (IMBA) för att integrera personer med funktionshinder i arbetsmiljön, införde individuell sjukvård och utförde kontroller av enskilda personers arbetsförmåga. Sedan använde man sig av resultatet när man utformade arbetsplatsen. Andra problem utvärderades med hjälp av enkätundersökningar. Hittills har omkring 500 arbetstagare återintegrerats i produktionen. Projektet har fått flera utmärkelser.

Beställ rapporten

Hela rapporten finns på engelska på Europeiska arbetsmiljöbyråns webbplats (<http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TE7809894ENC/view>) och kan laddas ned utan kostnad.

Detta faktablad finns på samtliga EU-språk på <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/87/view>

Ytterligare upplysningar

Ett hälsosamt arbetsliv. Bra för alla. En europeisk kampanj om riskbedömning är temat för Europeiska arbetsmiljöbyråns kampanj för 2008–2009. Kampanjen bedrivs i över 30 länder, inklusive samtliga EU-medlemsstater. Detta faktablad har framställts till stöd för kampanjen.

Fler faktablad i serien och mer information om riskbedömning finns på <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Denna resurs utvecklas och uppdateras fortlöpande.

En direktlänk till kampanjen finns på <http://hw.osha.europa.eu>

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
Tfn +34 944794360, Fax +34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

© Europeiska arbetsmiljöbyrån. Kopiering tillåten med angivande av källan. Printed in Belgium, 2009

Översättningen utförd av översättningscentrumet (CdT, Luxemburg), från en engelsk originaltext.

